

Sverige var medlem i konvergenklubben – och det förändrar Jonungs slutsatser

MAGNUS LINDMARK

REPLIK Lars Jonung framförde i *Ekonomisk Debatt* nummer 4 2025 tesen att den klasiska svenska välfärdsstaten orsakade svag ekonomisk tillväxt under perioden från 1950 till senare delen av 1990-talet. En av de mest grundläggande utgångspunkterna inom tillväxtforskningen är den amerikanske ekonomen Robert Solows teori från 1956. Enligt denna teori tenderar inkomstskillnader mellan länder som handlar med varandra att minska över tid. BNP per capita-nivåerna konvergerar, eftersom det fattigare landet växer snabbare – ett fenomen som kallas upphinnartillväxt. Detta beror i korthet på att investeringsmöjligheterna är större i länder där realkapitalstocken – maskiner, byggnader och infrastruktur – är lägre. I de rikare länderna drivs tillväxten i stället av teknologisk utveckling.

Grupper av länder som upplever konvergens kännetecknas av att det finns ett tydligt negativt samband mellan inkomstnivån i början av en period och tillväxttakten under perioden. De länder som Jonung jämför Sverige med tillhör en sådan konvergenklubb. Innan vi fortsätter ska vi dock konstatera att Solows teori inte förklarar vad som gör att många av världens länder inte tillhör klubben. För detta krävs teorier som betonar faktorer som utbildning, forskning (Romer 1990; Lucas 1988) och institutionella förutsättningar – exempelvis äganderätt, en inkluderande stat och ett förutsägbart rättssystem (North 1991; Acemoglu m fl 2004).

Jonungs centrala tes är att den svenska välfärdsstaten efter 1950 ledde till

lägre tillväxt än i jämförbara länder. Det förutsätter i sin tur att Sverige stod utanför västekonomiernas konvergenklubb. Först då blir det meningsfullt att söka efter särskilda institutionella skillnader mellan Sverige och övriga länder i klubben, såsom en unik svensk modell. För att undersöka om Sverige tillhörde konvergenklubben eller inte måste vi också bestämma undersökningsperiod.

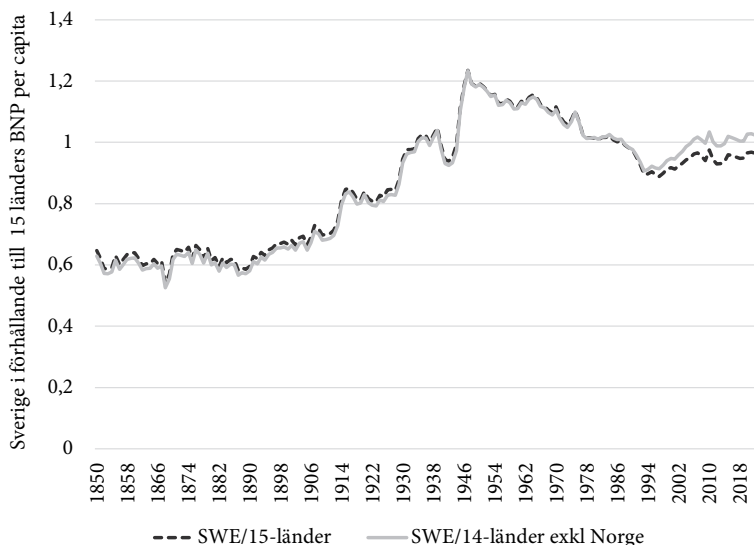
Lämpligast är perioden 1950–79, då Sverige uppvisade en långsiktigt lägre tillväxt än andra länder. Det är alltså under denna tid som den förmodade relativa välfärdsförlusten uppstår. Detta framgår av figur 1. Det är också möjligt att välja andra slutår vilket i stort inte förändrar resultaten. Det beror på att Sverige, med undantag för 1990-talskrisen, ligger på samma BNP per capita-nivå som de andra länderna från just 1979. Självklart lägger man inte slutåret under 1990-talskrisen.

Figur 1 visar dessutom effekten av att ha med ett land som inte tillhör konvergenklubben, nämligen Norge. Exkluderas Norge ur jämförelsen landar Sverige exakt på jämförelseländernas BNP per capita nivå. Inkluderas Norge hamnar Sverige strax under.

Därmed kan vi studera sambandet mellan inkomstnivå 1950 och genomsnittlig årlig tillväxt fram till 1979. Figur 2 med data från The Maddison Project Database visar att Sverige hade ett solitt medlemskap i konvergenklubben, med en tillväxttakt som följer det generella mönstret. Det finns alltså inget behov av att förklara några svenska särdrag.

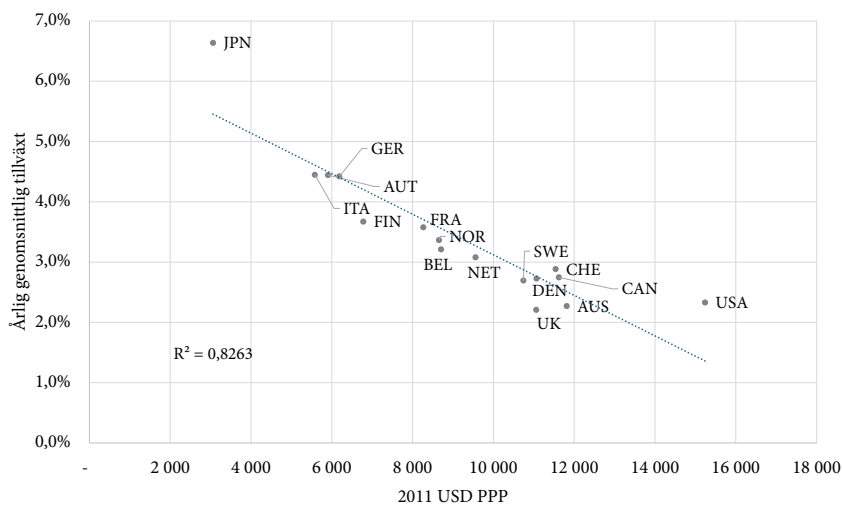
Nästa steg i Jonungs argumentation är att den exceptionella svenska tillväxten mellan 1890 och 1950 kan tillskrivas liberalismen. Det stämmer att Sverige under delar av denna period verkade inom en internationell liberal ekonomisk ordning, som periodvis skapade gynnsamma förutsättningar för ekonomisk utveckling. Det var alltså liberalismen under *l'ancien régime* som lade grunden

Magnus Lindmark är professor i ekonomisk historia vid Umeå universitet och har främst forskat om frågor som rör ekonomisk tillväxt, strukturomvandling och miljö. Lindmark deltar för närvarande i RJ-programmet ”Det nya framtidslandet?”.
magnus.lindmark@umu.se

Figur 1
Sveriges BNP per capita i relation till genomsnittet för BNP per capita för femton jämförbara industrialiserade länder 1850–2020. Den streckande linjen motsvarar samma grupp förutom Norge

Källa: Egna beräkningar baserade på Maddison Project Database (MPD) 2023; Bolt och van Zanden (2024); Smits m fl (2000); Prados de la Escosura (2017); Stohr (2016); Baffigi (2011); Fukao m fl (2015); Grytten (2015); Schön och Krantz (2015).

Figur 2
Konvergensklubben 1950 till 1979. Årlig genomsnittlig tillväxttakt över perioden som funktion av BNP per capita i startåret

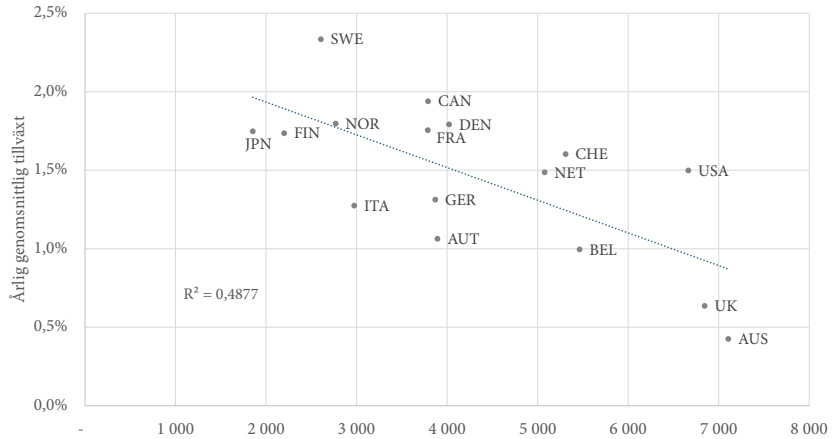
Källa: Egna bearbetningar av data från: <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/>.

för de institutionella strukturer som möjliggjorde konvergensklubbens framväxt från slutet av 1800-talet.

År 1890 tillhörde Sverige ett av de fattigare länderna i klubben. Genom liberala reformer från ca 1840 till 1970,

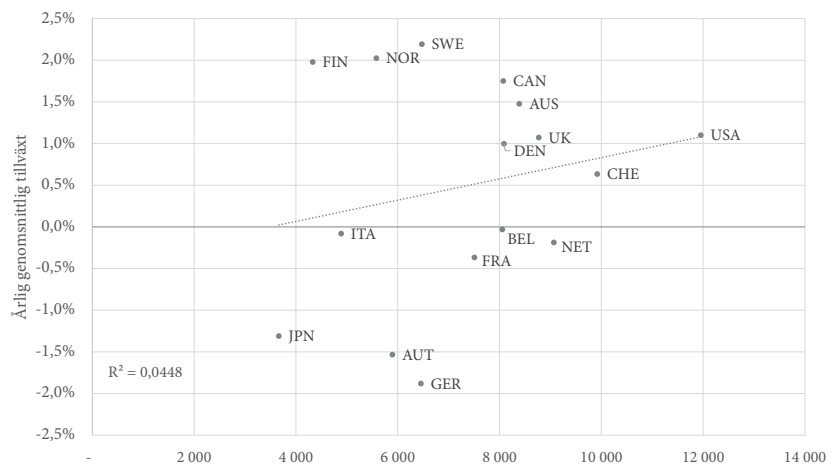
järnvägsutbyggnad samt satsningar på skola och ingenjörutbildningar kunde Sverige dra nytta av den teknologiska utvecklingen under det sena 1800-talet – inte minst elektriciteten. I detta sammanhang påminns vi också om Ger-

Figur 3
Konvergensklubben 1890 till 1929. Årlig genomsnittlig tillväxttakt över perioden som funktion av BNP per capita i startåret

Källa: Egna bearbetningar av data från: <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/>.

Figur 4
Den kollapsade konvergensklubben 1929 till 1948. Årlig genomsnittlig tillväxttakt över perioden som funktion av BNP per capita i startåret

Källa: Egna bearbetningar av data från: <https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/>.

schenkrons (1962) tes att staten ofta tvingades inta en aktiv roll i länder som industrialiserades sent. Ytterligare en av Gerschenkrons teser, fördelen med eftersläpning, är också relevant för Sveriges del. En sen industrialisering innebar en tekniskt modern industristruktur, vilket förstärktes av att de traditionella järnbruken slagits ut i början av 1920-talet.

Går vi tillbaka till figur 1 ser vi att

Sverige passerade de andra ländernas genomsnitt under senare delen av 1930-talet. Kombinationen av att de flesta andra länder drabbades hårdare av 1930-tals depressionen och dessutom drogs in i andra världskriget, medan Sverige stod utanför, ledde till att Sverige hade höga relativa inkomster 1950. Konvergensklubben var i praktiken havererad mellan 1930 och 1948, vilket visas i figur 4.

Efter kriget återupprättade USA klubben, som bestod fram till nästa systemkris på 1970-talet.

De problem Sverige upplevde under 1980- och början av 1990-talet berodde på felhantering av 1990-talskrisen. En fast växelkurs i kombination med avreglerad kreditmarknad och ett föräldrat skattesystem är exempel på detta. Strukturellt berodde krisen på att upphinnartillväxtens epok var över. Men efter 1990-talskrisen är Sverige tillbaka på den genomsnittliga tillväxtbanan – i en klubb som i hög grad kommit att utgöras av EU och där konvergens redan skett. Från 1980 upphör klubben för Sverige och jämförelseländerna. Dagens konvergensklubb måste studeras med utgångspunkt i andra jämförelseländer. Det är i det perspektivet vi ska se dagens diskussion om liberalism kontra statsdirigism som i grunden handlar om hur Kina utmanar västvärlden som teknologisk ledare. Frågan är vilka roller staten och näringslivet ska ha i den nya ekonomiska regim som kan vara på väg att växa fram.

Sveriges ekonomiska utveckling och konvergens: en periodisering

Sveriges ekonomiska utveckling bör analyseras och förstås utifrån begreppet konvergens. Jag föreslår följande periodisering:

Period 1: 1850–90 – Begränsad konvergens. Under denna period existerar konvergensklubben endast för ett fåtal länder och konvergensen är svag: Storbritannien, USA, Australien, Kanada, Belgien, Nederländerna och Schweiz. Sverige befinner sig utanför denna grupp och har ännu inte påbörjat sin resa mot ekonomisk sammanlänkning med de mest utvecklade nationerna.

Period 2: 1890–1929 – Sverige träder in i konvergensklubben. Konvergensklubben etableras och Sverige som är ett av de fattigaste länderna i gruppen uppvisar följaktligen en av de snabbaste inkomst-

ökningarna. Den svenska upphinnartillväxten markerar att svensk ekonomi integreras i den internationella ekonomin.

Period 3: 1930–48 – Konvergensklubbens upplösning. De internationella politiska-ekonomiska kriserna, kriget och omvälvningarna under denna period leder till att konvergensklubben upphör att fungera. Denna period är den liberala erans absoluta lågvattenmärke. Sverige drabbas dock relativt lindrigt av de ekonomiska kriserna och står dessutom utanför kriget. Landet hamnar därför temporärt långt över jämförelseländernas inkomstnivåer.

Period 4: 1948–79 – Konvergensklubbens höjdpunkt. Den ekonomiska integrationen inom konvergensklubben är som starkast, och Sverige – nu ett av de rikaste länderna – upplever en relativt andra länder, låg tillväxttakt. Tillväxten är dock starkare än under period 2. Det är alltså sannolikt tillväxten som leder till uppbyggnaden av välfärdsstaten. Den starka konvergensens visar att de institutionella variationerna mellan länder inom klubben har en begränsad påverkan på den ekonomiska tillväxten.

Period 5: 1980-talet och framåt – Konvergensklubben upphör. Under 1980-talet upphör konvergensklubben. På lång sikt stabiliseras Sverige på samma inkomstnivå som övriga jämförelseländer, vilket tyder på att de initiala svenska institutionella förändringarna inte skiljer sig radikalt från omvärlden. Trots detta kvarstår svensk politik länge inom den äldre tillväxtregimens tankemönster, vilket leder till det som Olle Krantz (1993) har kallat ”den oförlösta struktursturkrisen”, vilken i sin tur starkt bidrar till 1990-talskrisen.

Efter krisen genomgår Sverige omfattande institutionella förändringar som i hög grad liknar de i omvärlden. Detta förklarar varför landet åter stabiliseras på en genomsnittlig inkomstnivå inom den nya ekonomiska strukturen.

Avslutande synpunkter

Sveriges ekonomiska utveckling präglas av ett dynamiskt samspel mellan internationell integration och inhemska institutionella förändringar. Jonungs argumentation kring välfärdsstatens inverkan på tillväxt behöver förstås i ljuset av konvergensklubbens funktion, där Sverige till stor del följde det generella tillväxtmönstret fram till 1980-talet.

Den svenska ekonomins resa har varit långt ifrån statisk; den har påverkats av internationella kriser, teknologiska framsteg och politiska vägval. Historiska faktorer såsom liberaliseringar, utbildningssatsningar och infrastrukturla investeringar har spelat en avgörande roll i landets utveckling.

Samtidigt väcker frågan om konvergensklubben viktiga implikationer för dagens ekonomiska utmaningar. Den tidigare tydliga konvergensen inom västvärlden har förändrats och dagens ekonomiska struktur kräver nya jämförelser och analyser. I detta sammanhang blir frågan om statens och marknadens roller allt mer central – både för Sverige och för den globala ekonomin. Att kinesisk statsdirigism nu kolliderar med amerikansk isolationism för tankarna till de processer som bidrog till den ekonomiska desintegrationen under 1930-talet.

REFERENSER

Acemoglu, D, S Johnson och J A Robinson (2004), "Institutions as the Fundamental Cause of Long-run Growth", NBER Working Paper 10481, <https://www.nber.org/papers/w10481>.

Baffigi, A (2011), "Italian National Accounts, 1861–2011", Banca d'Italia Economic History Working Papers 18.

Bolt, J och J Luiten van Zanden (2024), "Maddison Style Estimates of the Evolution

of the World Economy: A New 2023 Update", *Journal of Economic Surveys*, s 1–41, DOI: 10.1111/joes.12618.

Fukao, K m fl (2015), *Regional Inequality and Industrial Structure in Japan: 1874–2008*, Maruzen Publishing, Tokyo.

Gerschenkron, A (1962), *Economic Backwardness in Historical Perspective*, Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge MA.

Grytten, O H (2015), "Norwegian Gross Domestic Product by Industry 1830–1930", Norges Bank Working Paper 19/2015, (Population from Maddison (2006)).

Jonung, L (2025), "Sveriges relativa tillväxt under 170 år. Ett drama i tre akter", årg 53, nr 4, s 5–20.

Krantz, O (1993), "Vad är det här för sorts kris egentligen?", *Ekonomisk Debatt*, årg 21, nr 6, s 541–550.

Lucas, R E Jr (1988), "On the Mechanics of Economic Development", *Journal of Monetary Economics*, vol 22, s 3–42, [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(88\)90168-7](https://doi.org/10.1016/0304-3932(88)90168-7).

North, D C (1991), "Institutions", *Journal of Economic Perspectives*, vol 5, nr 1, s 97–112, <https://www.jstor.org/stable/1942704>.

Prados de la Escosura, L (2017), *Spanish Economic Growth, 1850–2015*, Palgrave Macmillan, London.

Romer, P M (1990), "Endogenous Technological Change", *Journal of Political Economy*, vol 98, s S71–S102, <https://doi.org/10.1086/261725>.

Schön, L och O Krantz (2015), "New Swedish Historical National Accounts since the 16th Century in Constant and Current Prices", Lund Papers in Economic History 140.

Smits, J P, E Horlings and J L van Zanden (2000), *The Measurement of Gross National Product and Its Components 1800–1913*, Groningen Growth and Development Centre Monograph Series No 5.

Solow, R M (1956), "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *The Quarterly Journal of Economics*, vol 70, s 65–94, <https://doi.org/10.2307/1884513>.

Stohr, C (2016), "Trading Gains: New Estimates of Swiss GDP, 1851–2008", Economic History Working Papers, 245/2016, London School of Economics and Political Science.